

มุมมองหลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อปวงชน
Perspectives on Curriculum lifelong learning for all

สมพิศ สีตะสุด
E-mail: Sompit.sit@lru.ac.th
โทรศัพท์: 0632329895

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ได้นำเสนอหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับมุมมองหลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อปวงชน ได้แก่ ความหมายของหลักสูตร ความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร ความสำคัญของหลักสูตร ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป้าหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิต คุณสมบัติผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ระบบธนาคารหน่วยกิต และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความมุ่งหวัง

คำสำคัญ: มุมมอง หลักสูตร การเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อปวงชน

Abstract

The academic article presented principles and concepts of perspectives curriculum lifelong learning for all, including meaning, importance curriculum meaning, importance, principles and concepts, goal lifelong learning for all qualifications of lifelong learners credit bank and Guidelines for developing a curriculum that is consistent with expectations.

Keywords: Perspectives Curriculum lifelong learning for all

² อาจารย์ประจำ กลุ่มวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ความนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 -2579 วางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศในระยะยาว 20 ปี โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาที่มีคุณภาพพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) แผนการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ไว้ดังนี้ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลก” ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องได้แก่

ยุทธศาสตร์ด้านการผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพื่อให้กำลังคนมีทักษะที่สำคัญจำเป็นและมีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีเป้าหมายเพื่อให้คนทุกช่วงวัยมีทักษะความรู้ความสามารถและสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตตามศักยภาพ มีแหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้ มีคุณภาพและมาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

ยุทธศาสตร์การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา เน้นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับทุกช่วงวัย การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และการสร้างโอกาสความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา คุณลักษณะของคนไทยที่พึงปรารถนาตามยุทธศาสตร์นี้คือ

1. มีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทยและพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมีวินัยและจิตสาธารณะ มีคุณธรรม จริยธรรม อยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัย สงบสุข และพอเพียง

2. มีคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ 3 R 8Cs ประกอบไปด้วย

3R คือ Reading- อ่านออก (W) Riting-เขียนได้ และ (A) Rithmetic- มีทักษะในการคำนวณ

8Cs ประกอบไปด้วย 1) Critical Thinking and Problem Solving : มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และแก้ไขปัญหาได้ 2) Creativity and Innovation : คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดเชิงนวัตกรรม 3) Collaboration Teamwork and Leadership : ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ 4) Communication Information and Media Literacy : ทักษะในการสื่อสาร และการรู้เท่าทันสื่อ 5) Cross-cultural Understanding : ความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม กระบวนการคิดข้ามวัฒนธรรม 6) Computing and ICT Literacy : ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ และการรู้เท่าทันเทคโนโลยี 7) Career and Learning Skills : ทักษะทางอาชีพ และการเรียนรู้ และ 8) Compassion : มีคุณธรรม มีเมตตา กรุณา มีระเบียบวินัย ซึ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานสำคัญของทักษะขั้นต้นทั้งหมดและเป็นคุณลักษณะที่เด็กไทยจำเป็นต้องมี

3. สามารถพัฒนาศักยภาพและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต คนทุกช่วงวัยที่ทักษะความรู้ความสามารถและสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษา และมาตรฐานวิชาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ (เด็กแรกเกิด – 5 ปี มีพัฒนาการสมวัย คนไทยมีการอ่านเพิ่มขึ้น ผู้สูงอายุมีทักษะอาชีพและทักษะชีวิตเพิ่มขึ้น)

หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งเน้นศึกษาในกลุ่มเป้าหมาย 4 ช่วงวัยคือ เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา กลุ่มเสี่ยงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษา นักศึกษา กำลังแรงงาน และผู้สูงอายุ ในแต่ละกลุ่มมีการจัดการศึกษา คุณลักษณะที่คาดหวังที่แตกต่างกัน

ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีผลจากทางด้านนโยบายหรือข้อกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตัวบุคคล หน่วยงานภาครัฐและเอกชนหรือสถาบันการศึกษาทุกระดับ ครูหรืออาจารย์ที่ยังไม่มีความรู้เข้าใจในเรื่องของการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริงจึงส่งผลกระทบโดยตรงต่อตัวผู้เรียนรู้ในการพัฒนาทางสติปัญญา ความรู้ ความสามารถและทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนที่ไม่มีคุณภาพขาดเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมในเชิงประจักษ์ได้ ตลอดจนสภาพการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่จะส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย (สุบิน ไชยยะ, 2562)

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นวิถีของชีวิตที่มนุษย์ทุกคนต้องเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของตนเองเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การเรียนรู้ด้วยตนเองนั้นจะไม่เกิดความยุ่งยากอีกต่อไปเพราะผู้เรียนสามารถค้นคว้า เรียนรู้ด้วยตนเองได้ง่ายขึ้น รวมทั้งสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ด้านวิทยาการต่าง ๆ ได้อย่างอิสระในทุกที่ทุกเวลาผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตรูปแบบต่าง ๆ ขอเพียงให้ผู้เรียนเรียนรู้การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ แหล่งข้อมูลที่สำคัญเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียน

วัตถุประสงค์ของการนำเสนอบทความ

1. เพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมุมมองของหลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อปวงชน
2. เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ความหมายของหลักสูตร

มีนักวิชาการได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้

Taba (1962) ได้กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แผนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยจุดประสงค์และจุดหมายเฉพาะ การเลือกและจัดเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล

ความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตรมีความสำคัญต่อคนในประเทศการที่รัฐต้องการให้คนในประเทศมีประสิทธิภาพในเรื่องใดก็กำหนดนโยบาย พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการหลักสูตรที่ดีควรพิจารณาจากองค์ประกอบให้ครบถ้วนและคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอีก 10-15 ปีข้างหน้าว่าจะเป็นอย่างไ การพัฒนาหลักสูตรจะทำให้ทราบถึงทิศทางในการจัดการเรียนการสอนของประเทศ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งที่นำนโยบายการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติเป็นดั่งบั้งชีความเจริญของประเทศ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพ ทันต่อเหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลงย่อมได้กำลังคนที่มีคุณภาพ (อังคณา อ่อนธานี, 2563)

ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรมีความสำคัญต่อการพัฒนาของคนในประเทศ เพราะหลักสูตรเป็นตัวกำหนดในการวางแผนให้บุคคลในประเทศดำเนินการตามกระบวนการในระยะเวลาที่กำหนดจึงสรุปความสำคัญของ หลักสูตรได้ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกระดับสามารถใช้หลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการศึกษา การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล การจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้
2. หลักสูตรเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ในการจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีหลักสูตร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนในทุกๆด้าน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนได้นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป
3. หลักสูตรเป็นเครื่องมือทำนายอนาคตของการศึกษาของชาติ อนาคตการศึกษาของชาติย่อมมาจากหลักสูตรที่มีวิสัยทัศน์ ดังนั้นถ้าหลักสูตรของชาติมีคุณภาพ มีความเหมาะสม ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ ก็จะส่งผลให้การศึกษาของชาติมีคุณภาพด้วย
4. หลักสูตรเป็นเครื่องมือบ่งชี้ถึงความสำเร็จของประเทศ เนื่องจากหลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคน ดังนั้นหลักสูตรที่มีคุณภาพก็จะนำไปสู่การพัฒนาคนให้มีคุณภาพด้วย เพื่อให้คนในชาติได้นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรืองต่อไป
5. หลักสูตรเป็นตัวกำหนดลักษณะของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นในรูปแบบใด เพราะหลักสูตรจะกำหนดวิสัยทัศน์ว่า หลังผู้เรียนที่จะสำเร็จการศึกษาในแต่ละระดับการศึกษาแล้ว จะมีคุณสมบัติ คุณลักษณะอย่างไร อันจะแสดงถึงลักษณะของคนและสังคมในอนาคตด้วย
6. หลักสูตรเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ จากกระแสการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้มีการแข่งขันด้านเศรษฐกิจของนานาประเทศ ดังนั้นหลักสูตรและการจัดการศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้สามารถสร้างอาชีพและรายได้เพื่อให้เศรษฐกิจของประเทศสามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้
7. หลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กัน ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนจะต้องยึดตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้
8. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานของการศึกษา หลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดทิศทางเป้าหมายในการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาของประเทศ ดังนั้นการกำหนดให้สถาบันการศึกษาโดยใช้หลักสูตรเดียวกันทั้งประเทศ ก็จะส่งผลให้มีมาตรฐานการศึกษาเดียวกันด้วย

จากความสำคัญของหลักสูตรสามารถนำมาสรุปได้ว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมือพัฒนาความเจริญของประเทศ พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศสามารถนำไปแข่งขันกับนานาประเทศได้ เป็นเกณฑ์มาตรฐานในการจัดการศึกษาพัฒนาคน พัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีความรู้ เท้าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและหลักสูตรจะต้องตอบสนองความต้องการของคนในประเทศมีความ

ทันสมัยมีความยืดหยุ่นที่สำคัญทุกคนในประเทศต้องสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ระบบการศึกษาที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ

ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

Cropley and Dave (1978) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตหรือการศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่มีการผสมผสานกันสองมิติ คือมิติแนวตั้งเป็นมิติที่มองว่าบุคคลควรได้รับการศึกษาทุกช่วงเวลาตลอดชีวิตของเขา การศึกษาในโรงเรียนเป็นเพียงช่วงหนึ่งของชีวิตเท่านั้น จึงไม่เพียงพอที่จะครอบคลุมความต้องการของชีวิตทั้งหมดได้ ช่วงชีวิตที่ยาวนานที่สุดของบุคคลคือหลังจากจบโรงเรียนไปแล้ว ดังนั้น การศึกษาหรือการเรียนรู้จากภายนอกโรงเรียนจึงมีความสำคัญแก่บุคคลมาก และควรจะใช้วิธีที่หลากหลาย ส่วนมิติแนวนอนนั้นเป็นมิติที่มองว่าการศึกษากับชีวิตเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกัน การศึกษาและการเรียนรู้ควรประสานกันหลาย ๆ ส่วนทั้งในโรงเรียนและแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ โดยมีทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งแหล่งการเรียนรู้ควรจะเป็นลักษณะของเครือข่ายที่ผสมผสานรูปแบบและแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในชุมชนและควรมีความสัมพันธ์กับชีวิตจริง

จากความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถนำมาสรุปได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตคือการได้รับการศึกษาทุกช่วงเวลาของชีวิตไม่ใช่การเรียน การท่องจำที่เกิดขึ้นในโรงเรียนแต่การเรียนรู้เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้วิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ จึงทำให้เกิดการปรับตัวตื่นตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้ทราบว่าการศึกษาคือความเชื่อมโยงของชีวิตที่ต้องเรียนรู้ มีทักษะในการประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตที่มีใช้เฉพาะการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เท่านั้น แต่ยังต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต

ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญของนโยบายเศรษฐกิจ การคลัง แรงงาน เพื่อตอบโจทย์การเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน นอกจากนี้การเรียนรู้ตลอดชีวิต ยังสัมพันธ์กับการลดระดับความเหลื่อมล้ำและความยากจนของสังคมในภาพรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกอบรมพัฒนาทักษะแบบอาชีวศึกษาให้แก่ผู้ใหญ่ที่เป็นกำลังแรงงาน มีความสัมพันธ์กับโอกาสการจ้างงานเพิ่มขึ้น การได้รับค่าจ้างที่สูงขึ้นและยังสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงตัวเองในด้านสุขภาวะ การมองโลกในแง่ดี และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Perceived control) ความเสี่ยงในการขาดแคลนทักษะทางพฤติกรรม (Soft Skills) ค่านิยมวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตและการทำงานรูปแบบใหม่ และความเสี่ยงต่อการขยายตัวของแรงงานนอกระบบ (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 -2579)

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ของการศึกษาที่เกิดขึ้นเมื่อประมาณกว่า 30 ปีแล้วภายใต้ความพยายามของ OECD, UNESCO และสภายุโรป (Council of Europe) เป็นการสนองต่อความบกพร่องที่เกิดขึ้นในอดีต ในขณะที่บุคคลเรียนรู้ตลอดเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ในช่วงเริ่มแรกของชีวิต ซึ่งกลับได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างจำกัดโดยถูกครอบงำโดยการศึกษาที่เป็นทางการ (Formal Education) จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้โอกาสทางการศึกษาที่สองแก่คนที่ไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาในช่วงวัยเด็กและวัยรุ่นซึ่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่เพียงหมายถึงการศึกษาผู้ใหญ่ (Adult Education) เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมการเรียนรู้ทุกรูปแบบตลอดช่วงชีวิตอีกด้วย (สุมาลี สังศรี, 2545) การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการเรียนรู้ที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้เรียนทุกกลุ่มช่วงวัย (Life-long) ตั้งแต่เด็ก เยาวชนนักศึกษา ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ โดยแต่ละกลุ่ม อาจมีบริบทการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน (Life-wide) เช่น การเรียนรู้ภายในสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ชุมชน หรือสถานประกอบการ รูปแบบของการจัดการเรียนรู้ชีวิตแบ่งออกได้เป็น 3 แบบ ได้แก่ 1) การเรียนรู้ในระบบ (Formal learning) ที่อยู่ในสถาบันการศึกษาหรือการฝึกอบรมและนำไปสู่คุณวุฒิทางการศึกษาที่ได้รับการยอมรับ 2) การเรียนรู้นอกระบบ (non-Formal Learning) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่มีสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้เหมือนการเรียนในระบบ แต่ไม่ได้นำไปสู่การให้คุณวุฒิและ 3) การเรียนรู้ตามอัธยาศัย (informal learning) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันโดยที่ผู้เรียนอาจไม่ได้ตระหนักถึงการสร้างความรู้และทักษะจากการเรียนรู้ดังกล่าวก็ได้

เป้าหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิต

Delors' (1996,2013) กำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ดังนี้ เสาหลักที่สื่อถึงเป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ 4 ด้าน ได้แก่ 1. การเรียนรู้ (Learning to Know) 2. การเรียนรู้เพื่อทำบางสิ่งบางอย่าง (Learning to do) 3. การ

เรียนเพื่อมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Learning to live together) และ 4. การเรียนเพื่อสร้างตน (Learning to be) กล่าวได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นที่เป้าหมายทั้งเพื่อการสร้างความแน่นแฟ้นในสังคม และการพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ Tsang (2013) เสนอกลยุทธ์การเรียนรู้ที่สร้างการเปลี่ยนแปลงไปสู่ชีวิตที่ดีขึ้น ทำให้บุคคลสามารถบรรลุเป้าหมายในชีวิต และมีสุขภาวะที่ดีขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ที่นำไปสู่การสร้างทักษะชีวิต และจากรายงานการศึกษาการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อรองรับการพลิกโฉมฉบับพลันและวิกฤตการณ์โลก กล่าวว่าการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้สามารถปรับตัวจากการเป็นผู้เรียนรู้แบบตั้งรับ (passive learner) ให้เป็นผู้เรียนรู้แบบนำตนเอง (self-directed learner) และมีความตื่นรู้ (agile learner) มีทัศนคติของความเป็นผู้ประกอบการ (entrepreneurial mindset) เป็นคนที่มีคุณภาพและสามารถปรับตัวรับกับความผันผวนของโลกในมิติต่าง ๆ (เช่น เทคโนโลยี) ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มจะมีคุณลักษณะที่คาดหวังเฉพาะที่แตกต่างกันไป ได้แก่ เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา มีทักษะที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 มีทักษะการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมการทำงาน การเอาตัวรอดในสังคม หรือการกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา มีทัศนคติที่ส่งเสริมการพัฒนา (growth mindset) มีวัฒนธรรมของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งนี้ จะรวมถึงการป้องกันไม่ให้เกิดและเยาวชนที่ยังอยู่ในระบบการศึกษาที่เป็นกลุ่มเสี่ยงและมีความเปราะบาง ให้ยังคงมีความพร้อมและศึกษาต่อไปได้จนถึงระดับสูงสุดตามศักยภาพนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา มีทักษะที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะที่ตอบโจทย์การทำงานหรือการเป็นผู้ประกอบการ มีวัฒนธรรมของการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถปรับตัวให้ยังคงเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานได้ และมีภูมิคุ้มกันต่อภาวะวิกฤตด้านเศรษฐกิจและสังคมกำลังแรงงาน ซึ่งรวมถึงกำลังแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบและแรงงานอิสระที่รับงานผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ (gig workers) กำลังแรงงานทักษะกลางและต่ำ (Medium and low-skill workers) มีทักษะขั้นพื้นฐานด้านดิจิทัลและภาษาต่างประเทศที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ มีทัศนคติส่งเสริมการพัฒนา (growth mindset) พร้อมยกระดับไปสู่การเป็นกำลังแรงงานทักษะสูง กำลังแรงงานทักษะสูง (high-skill workers) มีทักษะที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกที่ส่งผลต่อตลาดงาน สามารถพัฒนาตนเองเพื่อทำงานที่ซับซ้อนมากขึ้นหรือพร้อมปรับตัวเข้าสู่อาชีพใหม่ สามารถแข่งขันในตลาดงานได้ผู้สูงวัยและผู้ที่กำลังเข้าสู่การเป็นผู้สูงวัย เป็นผู้ที่มีความพลุดพลัง (active ageing) เป็นผู้สูงอายุที่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขกับตนเอง ครอบครัว หรือชุมชนรอบข้าง สามารถพึ่งตนเองได้ทักษะด้านเทคโนโลยีขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ การเข้าสังคม หรือทำงานหรือยังสามารถทำประโยชน์ให้สังคมและเศรษฐกิจได้ตามที่สุขภาพกายและจิตเอื้ออำนวย

จากเป้าหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิตสรุปได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตคือการเรียนรู้ การเรียนเพื่อทำบางสิ่งบางอย่าง การเรียนเพื่อมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการเรียนรู้เพื่อสร้างตน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดการตื่นรู้กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของโลกในมิติของเทคโนโลยี เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและอื่น ๆ ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีเป้าหมายเพื่อให้คนทุกช่วงวัยมีทักษะในการทำงาน การเอาตัวรอด พึ่งตนเองได้มีทักษะด้านเทคโนโลยี การเป็นผู้ประกอบการ และการปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของตลาดแรงงาน รวมทั้งการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ

คุณสมบัติผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

กฤษณพร อยู่สวัสดิ์ (2565) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะ 5 ด้านของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่

1. เจตคติต่อการเรียน หมายถึง ความเชื่อ ความคิดเห็นหรือความรู้สึกที่มีต่อการเรียนรู้ โดยเล็งเห็นประโยชน์และความสำคัญของการเรียนรู้ ตระหนักว่าชีวิตคือการเรียนรู้ เป็นส่วนหนึ่งชีวิตที่จะช่วยในการพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมทั้งมีความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สนุกและท้าทาย
2. แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ หมายถึง ลักษณะภายในที่เป็นแรงผลักดันให้บุคคลแสดงความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ โดยมีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ให้สำเร็จ มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง มีความกระหายใคร่รู้ มีจิตใจรักที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ แสวงหาโอกาสที่จะเรียนรู้ทั้งจากการเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะของตนเองอยู่เสมอ
3. ความสามารถในการเรียนรู้ หมายถึง ทักษะในการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปประเด็นข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับ ความสามารถในการหาวิธีการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลาย รวมทั้งความสามารถในการอ่านเขียนและการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น

4. ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง หมายถึง ความสามารถในการสืบค้นข้อมูลความรู้ต่าง ๆ จากแหล่งหรือสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ของตนเอง วางแผนการเรียนรู้ ดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเองและประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง

5. ความสามารถในการสื่อสาร หมายถึง ความสามารถในการพูด เขียนหรือสื่อสารถ่ายทอดข้อมูลความรู้ หรือความคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องกับบุคคลอื่น และมีความสามารถในการฟังเพื่อรับข้อมูลความรู้ ทักษะและความคิดเห็นต่าง ๆ รวมทั้งมีความสามารถในการตั้งคำถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่สื่อสารได้

จากคุณสมบัติผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถนำมาสรุปได้ว่า ในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนทุกช่วงวัยนั้นควรมีความเชื่อต่อการเรียนรู้ว่ามีประโยชน์ที่จะนำตนเองไปสู่เป้าหมายเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีแรงผลักดัน ใคร่รู้แสวงหาความรู้โอกาสในการเรียนรู้ใหม่ ๆ พัฒนาทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความสามารถในการสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ จะเห็นได้ว่าแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นคือการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ทุกคนที่ต้องเรียนรู้ ปรับตัวอยู่กับความพลิกผันอยู่เสมอ

ระบบธนาคารหน่วยกิต

สะสมหน่วยการเรียนรู้หรือธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) เป็นการดำเนินการเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและประชาชนได้นำผลการเรียนรู้และประสบการณ์ทางการทำงานหรืออาชีพทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย มาทำการรับรองและเทียบโอนกันได้ โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนหรือผู้ปฏิบัติงานมีโอกาสเชื่อมโยงการเรียนรู้หรือประสบการณ์การทำงานสามารถพัฒนาตนเองมากยิ่งขึ้น ลดขั้นตอนและความซ้ำซ้อน และความสามารถนำไปใช้ในการเรียนและการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และการพัฒนาประเทศในที่สุด (ฉันทนา จันทร์บรรจงและทักษ์ อุดมรัตน์, ๒๕๕๕; ศิริพรรณ ชุมชุม, ๒๕๕๘ ; สมศักดิ์ นาวายุทธ, ๒๕๕๘)

ระบบธนาคารหน่วยกิต เป็นระบบการศึกษาแบบเปิดที่ยอมรับประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งจากการเรียนในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้มากขึ้น และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยผู้เรียนสามารถสะสมหน่วยกิตการเรียนรู้ทั้งจากการศึกษาในระบบและนอกระบบเพื่อขอวุฒิการศึกษาได้ ระบบธนาคารหน่วยกิตสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ธนาคารหน่วยกิตระดับอุดมศึกษา และธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกับระดับอาชีวศึกษา) ระบบธนาคารหน่วยกิต ซึ่งมีสาระสำคัญสำคัญ เช่น กำหนดให้ผู้เรียนสามารถสะสมผลการเรียนและผลลัพธ์การเรียนรู้ ความสามารถและหรือสมรรถนะ ในคลังหน่วยกิตได้โดยไม่จำกัดอายุและคุณสมบัติของผู้เรียน ไม่กำหนดระยะเวลาในการสะสมหน่วยกิต และระยะเวลาในการศึกษา ผู้เรียนสามารถลงทะเบียนเรียนและสะสมหน่วยกิตในสถาบันอุดมศึกษามากกว่า 1 แห่งได้ การสะสมหน่วยกิตในคลังหน่วยกิตให้สามารถสะสมได้ทั้งผลการเรียนจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และจากประสบการณ์บุคคล โดยครอบคลุมการศึกษาในระดับอนุปริญญาและปริญญาตรี โดยปกติแล้ว สถาบันอุดมศึกษาจะไม่กำหนดระยะเวลาการเก็บสะสมหน่วยกิตที่ได้จากการเรียนรู้ แต่ต้องมีภาระพิจารณาความทันสมัยของเนื้อหาวิชาว่าก่อนที่จะเทียบโอนเนื้อหาดังกล่าวเข้าสู่การเรียนในระบบ และเมื่อเทียบโอนแล้ว นักศึกษาจะต้องสำเร็จการศึกษาภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามหลักสูตร กลุ่มเป้าหมายของผู้เรียนในระบบธนาคารหน่วยกิต ครอบคลุมทั้งผู้เรียนภายนอกที่เป็นบุคลากรวัยทำงานน่านักศึกษาที่ต้องการศึกษาในสาขาอื่นเพิ่มเติม และนักเรียนหรือนักศึกษาที่ต้องการเรียนล่วงหน้า (pre-degree) ซึ่งถือเป็นการเปิดกว้างโอกาสทางการศึกษาให้ครอบคลุมคนทุกช่วงวัย ให้สามารถเข้าถึงได้ตามความพร้อมและความสนใจ ปัจจุบันได้เริ่มมีการดำเนินงานด้านระบบธนาคารหน่วยกิตระดับอุดมศึกษาบ้างแล้ว โดยส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานภายในสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง ส่วนการดำเนินงานที่เป็นการเชื่อมโยงธนาคารหน่วยกิตของสถาบันอุดมศึกษาที่มีพันธกิจใกล้เคียงกันได้เริ่มมีบ้างแล้ว ในการศึกษาผ่านระบบธนาคารหน่วยกิตยังมีจำกัดบางประการ เช่นผู้เรียนต้องลงทะเบียนเรียนในหมวดวิชาเฉพาะไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนหน่วยกิตรวมของหลักสูตรในสถาบันอุดมศึกษาที่จะเป็นผู้ให้ปริญญา ทำให้ผู้เรียนยังต้องใช้ระยะเวลาอย่างน้อย 1 ปีในการเรียนในระบบ จึงจะมีสิทธิ์สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษานั้น อีกทั้งผู้เรียนในระบบคลังหน่วยกิต จะไม่มีสิทธิ์ได้รับเกียรติคุณนอกระบบจากนั้นในทางปฏิบัติ ผู้เรียนยังคงไม่สามารถเรียนผ่านระบบธนาคารหน่วยกิตได้ทุกรายวิชา เนื่องจากบางวิชายังไม่สามารถเปิดสอนในระบบธนาคารหน่วยกิตได้ นอกจากนี้ หากเป็นการเทียบโอนความรู้และการให้หน่วยกิต จากการศึกษาในระบบและ/หรือการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าสู่การศึกษาในระบบ จะไม่สามารถเทียบเป็นผลการเรียนแบบตัวอักษรได้ และจะไม่มีหรือนำมาคำนวณระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม 2) ธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (credit bank system) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่ออกจากระบบการศึกษาเนื่องจากข้อจำกัดบางประการ เช่นปัญหาการย้ายถิ่น ปัญหาการตั้งครุภังค์ ให้สามารถเข้าถึงการศึกษาได้มากขึ้น โดยเชื่อมโยงหน่วยงานที่จัดการศึกษาในทุกระบบและทุกระดับชั้นเข้าด้วยกัน และลดข้อจำกัดในการเข้าถึงการศึกษาตลอดชีวิต รูปแบบการสะสมและเทียบโอนหน่วยการเรียนรู้ สามารถเทียบโอนได้ทั้งผลการเรียน

และการเทียบประสบการณ์ ซึ่งจะครอบคลุมประสบการณ์การทำงาน การฝึกอบรม และการฝึกอาชีพ และสะสมผลการเทียบโอนดังกล่าวไว้หรือนำไปเป็นส่วนหนึ่งของวิชาตามหลักสูตรของสถานศึกษาที่รับเทียบโอนเพื่อต่ออายุการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นหรือการนำไปเพิ่มวุฒิเพื่อประกอบอาชีพ โดยสามารถเทียบโอนได้ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ ทั้งนี้สถานศึกษาในระบบจะดำเนินการเฉพาะการเทียบตอนผลการเรียน ส่วนสถานศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยจะดำเนินการทั้งการเทียบโอนผลการเรียนและการเทียบประสบการณ์ทั้งหลักสูตรปกติและหลักสูตรอบรมวิชาชีพระยะสั้น รูปแบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่ 1) การเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรที่จัดการศึกษาเป็นระดับ 2) การเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษาต่อเนื่อง 3) การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ 4) การเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรต่างประเทศ 5) การเทียบโอนผลการเรียนจากการประเมินความรู้และประสบการณ์ ข้อจำกัดของระบบธนาคารหน่วยกิตในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีบางประการ เช่น ยังขาดหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่บริหารจัดการในการสะสมหน่วยการเรียนรู้ ขาดการใช้เทคโนโลยีเพื่อใช้บริหารจัดการความเชื่อมโยงของระบบสะสมหน่วยกิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559)

จากการสะสมหน่วยการเรียนรู้หรือธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นการเปิดกว้างโอกาสทางการศึกษาให้ครอบคลุมคนทุกช่วงวัย ด้วยระบบธนาคารหน่วยกิต ได้วางแผนการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนทุกช่วงวัยที่แท้จริง การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องเรียนต่อเนื่องให้ครบจนสำเร็จการศึกษา หากต้องการหยุดเรียนสามารถพักการเรียนได้ มหาวิทยาลัยจะเป็นผู้เก็บหน่วยกิตไว้ในระบบและจะกลับมาเรียนเมื่อพร้อมก็สามารถทำได้ ในรูปแบบของการเรียนมีทั้งการเรียนในภาคปกติ และการเรียนออนไลน์ ผู้เรียนสามารถลงทะเบียนเรียนและสะสมหน่วยกิตในสถาบันอุดมศึกษา มากกว่า 1 แห่งได้ การเรียนรู้ตลอดชีวิตเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างแท้จริง

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความมุ่งหวัง

อังคณา อ่อนธานี (2563) เสนอแนวทางเพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความมุ่งหวัง ดังนี้

1. การจัดหลักสูตรต้องมุ่งการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง มีทักษะแก้ปัญหาและการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน พัฒนาเพื่อให้นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาแล้วต้องมี คือ 1) แก่นความรู้เนื้อหา 2) วิธีการที่จะแสวงหาความรู้ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับเด็กในศตวรรษใหม่ และ 3) ทักษะการคิด เช่น การคิดแบบสังเคราะห์ การคิดเชิงสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนี้ผู้เรียนทุกคนก็ควรมีทักษะด้านการสื่อสารได้และทักษะการใช้เทคโนโลยี (Thailand development Research Institute, 2013) การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพ และเป็นการเตรียมความพร้อมในการใช้ชีวิตของผู้เรียน ซึ่งต้องการเปลี่ยนจากการจัดการศึกษาในเชิงปริมาณไปสู่การจัดการศึกษาในเชิงคุณภาพ คือลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา แต่เพิ่มการมีปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนระหว่างสอนกับผู้เรียนการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นของตนเอง ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต และลดบทบาทของครูจากผู้สอนเป็นเพียงผู้ชี้นำ กระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้มีการวางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน เตรียมสื่อ แหล่งเรียนรู้ และเตรียมคำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. ปฏิรูปหลักสูตรให้มีลักษณะกระชับ (Lean Curriculum) อันได้แก่ เน้นแนวคิดหลักและคำถามสำคัญในสาระการเรียนรู้ลดเนื้อหาที่ไม่จำเป็น เรียนรู้ผ่านโครงงานและการทำงานเป็นทีม สนับสนุนการใช้ ICT ในการหาความรู้ด้วยตนเอง พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดขั้นสูง และความสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน นอกจากนั้นหลักสูตรควรมีความยืดหยุ่นโดยให้แต่ละโรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของตนได้ ทั้งนี้ควรลดจำนวนจำนวนชั่วโมงการเรียนในห้องเรียน และเพิ่มการใช้วิธีการสอนที่หลากหลายที่เหมาะสมกับการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เช่นการเรียนรู้ผ่านโครงงานและการแก้ปัญหา รวมถึงมีการใช้เทคโนโลยีนำเสนอเนื้อหาอย่างทันสมัยมีปฏิสัมพันธ์ มีส่วนร่วม และใช้สนับสนุนการเรียนรู้ในรูปแบบการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) การเรียนรู้ผ่านเครือข่าย (Connectivism)

3. เน้นหลักสูตรบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary Curriculum) และบูรณาการแบบข้ามวิชา (Transdisciplinary Curriculum) ให้ความสำคัญกับสิ่งที่เรียน เน้นสิ่งที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ สามารถทำได้ และเป็นไปได้ การเรียนรู้แบบท่องจำรายวิชาต่าง ๆ เพื่อรับเกรดและเพื่อจบการศึกษาต้องถูกแทนที่ด้วยการนำทักษะความรู้ไปใช้ได้อย่างสร้างสรรค์ เป็นหลักสูตรที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เตรียมตัวเพื่อใช้ชีวิตในโลกที่เป็นจริง (Life in the real world) เกิดมโนทัศน์ของ Education is life เรียนในสิ่งที่ เป็นโลกจริงในชีวิต ด้วยเนื้อหาต้องมีความยืดหยุ่น สร้างสรรค์ และท้าทายเป็นหลักสูตรที่ให้นักเรียนเกี่ยวข้องกับปัญหาในโลกที่เป็นจริง เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมนุษย์ และคำถามเกี่ยวกับอนาคตเชิงวัฒนธรรม สังคม และสากล ความเป็น Global Model มีการกระตุ้นและจูงใจผู้เรียนให้เป็นคนใฝ่เรียนรู้ที่ยังคงแสวงหาการเรียนรู้แม้จะจบการศึกษาออกไป

4. หลักสูตรจะต้องปรับจัดการเรียนการสอนให้เป็นกระบวนการการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องปรับให้อยู่บนฐานของนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งเอื้อต่อคนทุกกลุ่มให้สามารถเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ พัฒนาคลังข้อมูล สื่อ และนวัตกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อตำรา และสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ

ให้มีมาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ส่งเสริม สนับสนุนให้คนทุกช่วงวัยให้มีทักษะความรู้ความสามารถและพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเหมาะสม เต็มตามศักยภาพในแต่ละช่วงวัย รูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรจะไม่จำกัดอยู่แต่ภายในห้องเรียน แต่จะเชื่อมโยงครู ผู้เรียน ชุมชน เข้าสู่ชุมคลังแห่งความรู้ทั่วโลก ครูจะต้องปรับเปลี่ยนจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้อำนวยความสะดวกช่วยให้นักเรียนสามารถเปลี่ยนสารสนเทศเป็นความรู้ เป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ต่อยอด มุ่งสร้างให้ผู้เรียนมีทักษะ ทักษะคิด ค่านิยม เพื่อเผชิญกับอนาคตด้วยภาพทางบวกที่มีทั้งความสำเร็จและความสุข

จากมุมมองหลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อปวงชนดังกล่าว ผู้เขียนมีแนวความคิดและแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ กล่าวคือ การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตัวของมนุษย์ทุกคนตั้งแต่แรกเกิด วัยเรียน วัยทำงาน วัยชรา ที่ทุกคนเกิดการเรียนรู้ในทุกช่วงวัยมีทักษะมีความชำนาญ เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ในสิ่งที่ตนได้เรียนรู้ จนเกิดความชำนาญที่เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากความตั้งใจ การลงมือปฏิบัติ เพียงแต่สิ่งเหล่านั้นไม่ได้นำมาเข้าระบบการจัดการศึกษาเพื่อรองรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือพัฒนาเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีระบบ การลงทะเบียน การเก็บหน่วยกิตของผู้เรียน หลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนทุกช่วงวัย ที่ขาดโอกาสทางการศึกษาหรือแม้แต่ผู้ที่ต้องศึกษามากกว่า 1 สาขาควบคู่กันได้เพื่อให้ ผู้เรียนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพตามที่ต้องการสำเร็จการศึกษาและมีโอกาสได้รับการทำงานสูงกว่าคนบุคคลอื่นจึงเป็นการส่งเสริมเป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีความท้าทายการเปลี่ยนแปลงพลิกผันที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาและเป็นการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพของประเทศที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณพร อยู่สวัสดิ์. (2565). อุปนิสัย “ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต” สร้างได้. **ออนไลน์** .<http://www.chula.ac.th/hiahiaht/82379/#ทำไมต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต> (สืบค้นเมื่อ 27 ธันวาคม 2566).
- ฉันทนา จันทรรจง และทักษ์ อุดมรัตน์. (๒๕๕๕). การสะสมหน่วยการเรียนรู้ของประเทศญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (เอกสารอัดสำเนา).
- แนวทางดำเนินงานระบบคลังหน่วยกิตระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2562. (8 พฤศจิกายน 2562).**ราชกิจจานุเบกษา** เล่มที่136. (ตอนที่ 274 ง.) หน้า 32 -39.
- สมศักดิ์ นาวายุทธ. (๒๕๕๘). ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้และการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ กรณีศึกษาสาธารณรัฐเกาหลี. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (เอกสารอัดสำเนา).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2560) .แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค, 2560.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. รายงานการวิจัยการพัฒนาคุณภาพและยกระดับการศึกษาของผู้เรียนโดยใช้ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: พริก หวานกราฟฟิค, 2559.
- สุมาลี สังข์ศรี.(2545). รายงานสรุปการสัมมนานโยบายส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุบิน ไชยยะ.(มกราคม-มิถุนายน 2562). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21. **วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์**. ปีที่ 20,168-173.
- คณะกรรมการมาตรฐานอุดมศึกษา.(2565).ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานอุดมศึกษา เรื่องแนวทางการดำเนินงานคลังหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษา 2565.**ออนไลน์**.<https://academic.swu.ac.th/Portals/62/> (สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2567).
- ศิริพรรณ ชุมชุม (๒๕๕๘). ระบบการรับรองผลการเรียนรู้เดิม ประเทศออสเตรเลีย. กรุงเทพฯ : สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา. (เอกสารอัดสำเนา)
- อังคณา อ่อนธานี. (2563, มกราคม- มีนาคม). มุมมองในการพัฒนาหลักสูตรผ่านแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร,22 (1) :366-380.
- Cropley, A. J., and Dave, R. H. (1978). Lifelong Education and the Training of Teachers: Developing a Curriculum for Teacher Education on the Basis of the Principles of Lifelong Education.Hamburg: UNESCO Institute for Education.
- Delors J. et al. (1996). L'E´ ducation. Un tre´sor est cache´ dedans. Paris: E´ ditions UNESCO – Odile Jacob. The English version of this report, often referred to as “the Delors report” is entitled Learning: The treasure within. Report to UNESCO of the international commission on education for the twentyfirst century. Paris: UNESCO.
- Taba, H. (1962). **Curriculum development**. New York : Harcourt,Brace, & World.
- Tsang, Adolf Ka Tat. Learning to change lives: **The strategies and skills learning and development system**. Toronto: University of Toronto Press, 2013.
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. Lifelong Learning (Technical Note).